

FINLANDIYA'DA OKULÖNCESİ EĞİTİM

Doç. Dr. Tanju GÜRKAN*

GİRİŞ

Bu çalışma; çeşitli ülkelerin okulöncesi eğitim konusundaki uygulamalarının incelenme ve irdelenmesinin ülkemiz okulöncesi eğitim uygulamalarına katkı getireceği düşünülerek yapılmıştır. Okulöncesi eğitimin çeşitli ülkelerdeki bugünkü durumunu açıklayan Türkçe kaynakların hiç denecek kadar az olması da bu konuda çalışma yapılmasını önemli kılmıştır. Bu makalenin; okulöncesi eğitim alanında öğretim gören öğrencilere, alanda çalışan kişilere, yetkililere ve bu alanda uzmanlık çalışması yapanlarla, mukayeseli eğitim alanında çalışan öğrenci ve uzmanlara yardımcı olacağı umulmaktadır.

Bilindiği gibi eğitim sosyal bir süreçtir. Genel anlamda kişinin, toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eder. Bir toplumdaki tüm sosyal ve kültürel kurum, olgu ve değerler bireyin eğitimini etkiler. Varış; "okul diğer toplumsal kurumlar gibi, içinde bulunduğu toplumun tüm özelliklerini, zayıf ve kuvvetli olan taraflarını aksettirir." diyor ve şöyle devam ediyor: "Diğer taraftan okul da çalışmalarlarıyla sosyal dokuyu etkiler. Bir toplumu tanımadan önce okulları görerek o toplum hakkında fikir yürütmek, sosyal dokuyla bağıntılı olarak ele alındığı takdirde, yararlı olabilir."**

Bu çalışmada, Finlandiya'daki okulöncesi eğitim alanındaki uygulamalara geçilmeden önce, bu uygulamaları daha iyi anlamaya ve değerlendirmeye yardımcı olacağı düşünülerek bu ülkeye ilişkin tanıtıcı bazı genel bilgiler verilecek daha sonra okulöncesi eğitim üzerinde durulacaktır:

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Program Geliştirme Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Varış, Fatma. Eğitim Bilimine Giriş, A.Ü. EBF Yayınları, No: 159, Ankara, 1988, s. 132.

I- FİNLANDIYA İLE İLGİLİ BAZI BİLGİLER

Alanı: 338.127 Km²

Nüfusu: 4.9 milyon

Km²'ye düşen insan sayısı: 15,8 kişi

Başşehri: Helsinki

Konuşulan Diller: Fince ve İsveççe

Din: % 90'ı Lutheran, % 1,2'si Ortodoks

Parası: Fin Markkası

Bağımsızlık tarihi: 6 Aralık 1917

Finlandiya dünyada nüfus artışı en düşük olan ülkelerden biridir. Bebek ölümleri çok aza indirilmiş olmasına rağmen yine de doğum oranı azalmaya devam etmektedir. Nüfusun artmasındaki en önemli etken Finlandiya'ya dışardan göç eden kişilerin fazla olmasıdır. II. Dünya savaşından sonra 270.000 kişi göç etmiştir ve bu sayı nüfusun % 5'ini oluşturmaktadır. Finlandiya'da göç kuzeyden güneye, kırsal kesimden şehirlere doğrudur.

1) Sosyal Güvenlik

Finlandiya'da diğer İskandinav ülkelerinde olduğu gibi hem kendi vatandaşları hem de ziyaret eden kişiler için güvenlik, sosyal denge ve yüksek yaşam standartları söz konusudur. Finlilerin 1986 yılı esas alındığında ortalama aylık kazançları 6.300 Fin Markka'sıdır. Devlet, II. Dünya Savaşından sonra, tüm vatandaşlarının temel gereksinimlerini karşılamak üzere bir sosyal güvenlik sistemi kurmaya başlamıştır. Bu sistem hemen hemen tamamlanmış durumdadır. Sosyal güvenlik sisteminde; emeklilik, hastalık, işsizlik ve sakatlık sigortası, devletçe tamamen ya da kısmen karşılanan sağlık bakım hizmeti, kira yardımı, gibi hizmetler yer almaktadır. Bu hizmetler tüm vatandaşlara, zenginliklerine göre değil ihtiyaçlarına göre sağlanmaktadır. Bu sistemde okulöncesi gündüz bakım hizmeti tüm ailelere sağlanacak bir olanak olarak düşünülmüş ama bu konuda henüz amaca tam olarak ulaşamamıştır. Sosyal güvenlik sistemi çeşitli kanunlarla belirlenmiş ve ticaret birliği anlaşmaları ile desteklenmiştir.

Bu ülkede çalışan kadının hamileliği sırasında aileye sağlanacak yardımların neler olacağı da kanun ile belirlenmiştir. Bu yardım para şeklinde yapılmaktadır. Uygulamadaki hamilelik izini Pazar günleri ve resmi

tatil günleri dahil toplam 263 gündür. Anne bunun 30 gününü doğumdan önce kullanır. Eğer doğan çocuk sayısı birden çok ise (ikiz-üçüz gibi) bu izin 60 gün daha uzatılır. Hamilelik döneminde aileye sağlanan izin hakkı gerçek anne baba olmayan, çocuğu evlat edinen aile için 234 gündür. İsterse izin hakkını anne ve baba paylaşabilir. Hamilelik izninin 105 gününe kadar olan kısmını baba kullanıp çocuklara bakabilir. Zaten çocuğu olan her erkek 12 gün "babalık izini" kullanma hakkına da sahiptir. Bu izin süresinde herkes devletten ücret alır. 1988 yılında en düşük ücret günde 48,40 markka'dır. Yılda 29.040 markka'dan az kazanan bir kişiye hamilelik izini sırasında normal ücretinin % 80'i, 29.040 markka'dan çok kazanan bir kişiye ise normal ücretinin % 50'si ödenmektedir. Bu ücret vergiye tabidir ve bu ücreti hükümet ve işveren ortaklaşa karşılar.

2) Eğitim

Finlandiya'da eğitim düzeyi yüksektir. 1960'lı yıllarda eğitim olanaklarının yaygınlaştırılmasıyla nüfusun tümüne profesyonel ve her kademede eğitim olanakları götürülmüştür. Bunun sonucunda hemen herkes okur-yazardır.

İlkokul yedi yaşında başlar. İlkokuldan önce çocuklara gündüz bakım merkezlerinde okulöncesi eğitim verilir. Zorunlu eğitim, altı yıllık alt temel okul ve üç yıllık üst temel okul olmak üzere ikiye ayrılır. 1980 yılında eğitim alanında yapılan bir reformla ortaöğretim kaldırılmıştır. Üniversiteye devam eden öğrencilerin bu çağ nüfusu içindeki oranı diğer tüm ülkelerden yüksektir. Finlandiya'da 20 üniversite vardır ve bunların bazıları Avrupa'da iyi tanınan yüksek öğretim kurumlarıdır. Bu üniversitelerden en büyüğü Helsinki Üniversitesi'dir. Bu üniversitenin 25.000 öğrencisi vardır, 1990 yılında 350. kuruluş yılını tamamlamıştır.

3) Sanayi

1950'li yıllara kadar Finlandiya'nın ihraç maddesi yalnızca tahta ürünlerine dayanmaktaydı. Hâlâ daha bu ürünler ihraç piyasasında başta gelmektedir ama son yıllarda Finlandiya buz kırma makineleri ve lüks gemi yapımında da dünyada önde gelmektedir. Bunların yanısıra bugün elektrik ve elektronik sanayii en üst kalitededir. Son yıllarda önem kazanan bir diğer sanayi kolu da kimyasal sanayidir.

4) Orman ve Orman Ürünleri

Finlandiya'nın topraklarının % 71'i ormanlarla kaplıdır. Fince'de ağacın "yeşil altın" diye isimlendirilmesi bu nedenle sürpriz değildir.

En temel ürünlerinden biri kağıttır. Dünyanın başta gelen pek çok gazetesini Fin kâğıdına basılmaktadır.

5) Mevsimler ve Doğa.

Finlandiya'da birbirinden güzel dört mevsim yaşanmaktadır: Karlı ve uzun bir kış, hızla geçen bir ilkbahar, ılık fakat kısa süren bir yaz, soğuk ve renk dolu bir sonbahar.

Finlandiya hâlâ çok temiz ve zengin bir doğaya sahiptir. Yazın yüzülecek 200.000 göl ve havuz ile Finlandiya tatil yapanlar için bir rüya ülkesidir. Ülkenin güneybatısı, 80.000 ada ve kayalıklar ile kaplıdır ve bu bölge yat sahipleri için bir cennettir. Lapland doğal güzellikleri ile tanınmıştır. Lapland Santa Claus'un (Noel Baba) vatani olarak bilinmektedir.

6) Aile Yapısı

Finlandiya'da çocuğı olan aile sayısı 669.000'dir. Anne ve babanın birlikte yaşadığı aile sayısı 596.000'dir. Tek ebeveynli ailelerin sayısı 100.000'dir. Yalnız anne-çocuk ya da çocuklardan oluşan aile sayısı 88.000 yalnız baba-çocuk yada çocuklardan oluşan aile sayısı ise 11.000'dir.

Çocuklu ailedeki çocuk sayısının dağılımı şöyledir:

- 1 çocuklu aileler % 47
- 2 çocuklu aileler % 39
- 3 çocuklu aileler % 11
- 4 çocuklu ve üstü aileler % 3

Finlandiya'da 18 yaşın altındaki çocukların sayısı 1.144.000'dir. 7 yaşın altındaki çocukların sayısı ise 450.000'dir. Bir ailedeki ortalama çocuk sayısı 1.7'dir.

Finlandiya'da ailelerin % 60'ı şehirlerde, % 40'ı kırsal kesimde yaşamaktadır. Endüstri ve hizmet sektörünün hızla artması nedeniyle çiftlik işlerinde çalışan ailelerin sayısı azalmıştır.

7) Çalışan Anneler

Finlandiya'da okulöncesi çağı çocuklarının annelerinin % 80'i çalışmaktadır. Diğer İskandinav ülkelerinin tersine çalışan kadınların çoğı tam gün çalışmaktadır. Bunun nedeni Finlandiya'da yarım günlük işlerin çok az olmasıdır. 1988 yılından bu yana uygulamaya konulan

“esnek çalışma saatleri”, okulöncesi çağında ve ilkökul birinci sınıf yaşında çocuğu olan anne ya da babanın günlük çalışma saatlerini altı saate indirmiştir. Ev dışında çalışan Finli kadınların sayısının gelecek yıllarda daha da artacağı umulmaktadır. Çünkü kadınların eğitim düzeyleri devamlı artmaktadır. Tüm lise öğrencilerinin yaklaşık % 60'ı kızdır. Ayrıca üniversitelerdeki kız öğrenci sayısı da oldukça fazladır.

8) Çocuk Hakları

Finlandiya'da çocuğun uyumlu ve iyi dengelenmiş, güvenli ve uyarıcı bir gelişme çevresine sahip olmak doğal hakkı olarak görülmektedir.

Çocuk Hakları 1984 yılında çıkarılan “Çocuk Sağlığı Yasası” ile gerçekleşmiştir. Bu yasaya göre; çocuklar kanun önünde eşit haklara sahiptirler. Yasa, boşanma durumlarında çocuğun haklarını korur, *koruma* ile *gözetim* arasındaki farkı belirtir. Çocuğun korunması ve iyi yetiştirilmesindeki amaçları tanımlar, bedensel cezayı ve diğer küçük düşürücü muameleyi yasaklar. Finlandiya diğer İskandinav ülkelerinde olduğu gibi çocuğun bedensel istismarını yasaklayan az sayıdaki ülkelerden biridir. Bu ülkede çocuklarla ilgili yasaların yenileştirilmesine 1970'li yılların ortalarında başlanmıştır. Babahkla ilgili kanun, çocuğa nafaka ödenmesi, çocuğun evlat edinilmesi gibi konular hep bu yıllarda yasalarla yeniden belirlenmiştir.

“Merkezi Çocuk Sağlığı Derneği” ülke çapında çocukların, genç insanların ve çocuğu olan ailelerin yararı için çalışan çeşitli derneklerle yerel yetkililer arasında işbirliği sağlamak amacı ile 1937 yılında bir şemsiye dernek olarak kurulmuştur. 1988 yılında 80'nini çeşitli derneklerin, 46'sını yerel yetkililerin oluşturduğu 126 üyesi vardır. Bu dernek Dünya Okulöncesi Eğitim Derneği'nin (OMEP) de üyesidir.

II. FINLANDIYA'DA OKULÖNCESİ EĞİTİM UYGULAMALARI

Finlandiya'da okulöncesi çağı çocuklarına sağlanan çeşitli hizmetler vardır. Bu hizmetler açıklanmadan, bu konuda ilk çalışmaların yaklaşık yüz yıl önce nasıl başladığına değinilecektir:

1. Yüz Yıl Önce

1988 yılında, Hanna Rothman isimli bir kadın Helsinki'de sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarına hizmet vermek amacıyla ilk anaokulunu açmıştır. O tarihte Rothman'ın gazeteye bu konuda

verdiği ilan tek bir ailenin bile ilgisini çekmemiştir. Rothman anaokuluna ilk çocukları, parklarda ve sokaklarda dolaşan kimsesiz çocuklar arasından zorla toplamıştır. Ama kısa süre içinde Rothman'ın anaokulunun kapısında uzun kuyruklar oluşmaya başlamıştır. Bugün Finlandiya'da 2.400 anaokulu inşa edilmiş olmasına rağmen bu sıra bekleme hâlâ sürmektedir.

Finlandiya, İskandinav ülkeleri arasında okulöncesi eğitim hizmetlerine ilk başlayan ülkedir.

2. Çocuk Yetiştirmede Yüksek Standart.

Kuruluşundan bu yana Finlandiya'da anaokulları, çocuk yetiştirmede ve eğitim yöntemlerinde yüksek standartlara bağlı kalmıştır. Uygulanan eğitim yöntemleri Friedrich Froebel'in öğretimine dayanmaktadır. Froebel anaokullarının esas temasını şöyle ortaya koymaktadır:

"Anaokullarının amacı yalnızca çocukları gözden ayırmamak değildir, çocuklara yaşlarına ve hazır bulunuşluklarına uygun dürtüler vermek, bedenlerini güçlendirmek, duyularını eğitmek, onların uyanık ruh hallerini aktif tutmak ve aynı zamanda onları doğa ve toplumla tanıştırmaktır. Özellikle en önemli hedef çocukların kalplerini ve akıllarını yaşamın kaynaklarına doğru yönlendirmek ve kendi kendileri ile mükemmel bir denge içinde olmalarını sağlamaktır."

Finlandiya'da yıllar boyunca öğretim yöntemleri ve materyaller değişikliğe uğradıysa da çocuk yetiştirmedeki genel amaçlar değişmemiştir. Froebel'in ülküsüne bağlı kalarak Fin okulöncesi eğitiminde; oyun, iş ve öğretim temel taşlardır. Anaokullarında öğrenme; öğretmenlerin ve bakıcıların yardımlarıyla değil insanca ve sevecen koşullar yoluyla ortaya çıkmaktadır. Böyle bir ortamda her çocuk kendi bireysel özelliklerine göre dikkate alınmaktadır ve oyundan hareketle işe geçilmektedir.

3. Bazı Önemli Yıllar

Finlandiya'da okulöncesi eğitim alanında önemli çalışmaların hangi yıllarda yapıldığı ve konu ile ilgili durumun nasıl olduğu kronolojik bir şekilde şöyle sıralanmaktadır:

Yıl 1860 — Finlandiya'da çok az sayıda anaokulu vardı ve bu anaokullarında Froebel yöntemi uygulanmaktaydı.

- Yıl 1882 — Hanna Rothman Berlin'deki "Pastalozzi-Froebel Evi" adlı okuldan anaokulu öğretmenini olarak mezun oldu.
- Yıl 1888 — Hanna Torthman Helsinki'de işçi sınıfının çocukları için özel bir anaokulu açtı. Finlandiya'da anaokulu hareketi böylece başlamış oldu.
- Yıl 1892 — Anaokulu öğretmenlerinin yetiştirilmesine başlandı
- Yıl 1892 — Finlandiya'da evrensel oy verme hakkı ilan edildi.
- Yıl 1906 — Yaz anaokulları hareketi başladı.
- Yıl 1908 — Hastanelerde küçük çocuklar için oyun etkinliklerine başlandı.
- Yıl 1912 — Çocuklar için yaz kampları başlatıldı.
- Yıl 1913 — Helsinki anaokullarının kendi çocuk doktorları olmaya başladı.
- Yıl 1917 — Finlandiya bağımsızlık kazandı. Bağımsızlığın ilk yıllarında öksüz çocukların sayısı oldukça fazlaydı. Bu etken çocuk sağlığı çalışmalarının başlamasına neden oldu.
- Yıl 1919 — Anaokulu öğretmenleri örgütlenmeye başladı. Finlandiya'da "Anaokulu Öğretmenleri Derneği" kuruldu. İlk kez ülke düzeyinde anaokulları teftiş edildi. Helsinki'de anaokulları okula giden çocuklara da hizmet vermeye başladı.
- Yıl 1921 — Zorunlu eğitim kanunu yürürlüğe girdi.
- Yıl 1922 — İlk "Çocuk Sağlığı Kliniği" Helsinki'de kuruldu. Bu klinik ülke çapındaki çocuk sağlığı kliniklerinin olduğu kadar ana sağlığı klinikleri şebekesinin de başlangıcı oldu. Bu teşkilat 1944 yılında yasal duruma geldi. Çocuk Sağlığı Kliniklerinin Finlandiya'nın dünyadaki bebek ölüm oranı en düşük ülke olmasında çok önemli rolleri vardır.
- Yıl 1925 — "Çocuk Rehberlik Klinikleri" hareketi başladı.
- Yıl 1926 — Özel gündüz bakım hizmetleri başladı.
- Yıl 1930 — Özel anaokulları resmi kuruluşlara devredildi. Bu yıllarda Helsinki'de 28 anaokulu vardı.

- Yıl 1931 — Okulöncesi eğitimde ailelere hizmet götüren “Ev-Yardımcısı” etkinlikleri başladı.
- Yıl 1937 — “Çocuk Sağlığı Kanunu” yürürlüğe girdi. Çocuk sağlığını izlemek üzere “Çocuk Sağlığı Merkez Teşkilatı” kuruldu.
- Yıl 1939 — 1944 II. Dünya savaşı sırasında anaokulları hareketi geçici bir duraklama gösterdi. Yüzlerce Finli çocuk İsveç ve Danimarka’ya nakledildi.
- 1940’lı Yıllar — Finlandiya tarım ülkesi durumundan endüstri toplumu durumuna geçti.
- Yıl 1940 — Lutheran Kilisesi “Çocuk Klübü” etkinliklerini başlattı. Bu etkinlikler, haftada bir ya da iki kere bir kaç saat süren etkinliklerdi. Bu klüplere kız ve erkek çocuklar birlikte katılabiliyordu. Böylece belli bir okulöncesi kurumuna devam etmeyen evdeki çocuklar da harekete geçirilmiş oldu. Bu etkinlik 1960’lı yıllarda genişledi. 1980’li yıllarda Lutheran Klisesi tarafından organize edilen “Çocuk Klüplerine” 4-6 yaşlarında yaklaşık 100.000 çocuk katıldı.
- Yıl 1945 — II. Dünya savaşıdan sonra Finlandiya’da önemli bir ulusal yeniden yapılanma çabası başladı. Kadınlar çalışma yaşamına daha fazla katıldılar. Savaş sonrası bebek doğumlarındaki artış anaokullarına olan istemin çoğalmasına neden oldu.
- 1950’li Yıllar — Finlandiya’da kırsal kesimden güneydeki şehir merkezlerine iç göç olayı yaşandı. Son yirmi yıllık dönemde görülen bu göçün Avrupa’da emsali yoktu. Güneye yapılan bu göç pek çok sosyal sorun yarattı. Bu sorunların en ciddi olanları; barınacak mesken bulmak ve tüm gün çalışan annelerin çocuklarına anaokulu bulmaktı. Bunun sonucunda 1960’lı yıllarda çok fazla anaokulu kuruldu.
- Yıl 1963 — Helsinki anaokullarında ilk kez konuşma terapistleri daimi olarak görevlendirilmeye başlandı.
- Yıl 1973 — “Gündüz Çocuk Bakımı Yasası” çıkarıldı. Çıkan bu yasa gündüz bakımevleri ile ilgili açık sayısal amaçlar belirledi ve belediyelerden kendi bölgelerinde bu içerik ve genişlikte bakım sağlamalarını istedi. Anaokulu sayısı hızlı bir tempo ile artmaya başladı.

- Yıl 1983 — “Gündüz Bakım Yasası” çocuk yetiştirme amaçlarını ortaya koydu.
- Yıl 1984 — Yeni “Çocuk Sağlığı Yasası” ve “Çocuğun Korunması Yasası” yürürlüğe girdi. “Çocuk Sağlığı Yasası” bu konuda dünyanın en gelişmiş yasası olarak kabul edilmektedir. “Çocuk Koruma Yasası”nda çocuğun yetişmesi izlenmekte ve bedensel ceza uygulanması yasaklanmaktadır.
- Yıl 1985 — Küçük çocukların iyi bakıldıklarından emin olmak için “ev bakım yardımı” ile ilgili bir kanun yürürlüğe konuldu. Bu kanun, 1990 yılından başlayarak, belediyelerin küçük çocuğu olan ailelere ya günlük bakım hizmeti sağlamasını ya da ev-bakım yardımı parası ödemesini zorunlu kılıyordu.
- Yıl 1987 — Oyuncak üreticileri ve ithal eden firmalar ile Ulusal Sosyal Sağlık Teşkilatı arasındaki anlaşma ile Finlandiya’daki oyuncak dükkanlarının raflarından savaş oyuncaklarının hemen hemen tamamıyla kaldırılması garanti altına alındı.
- Yıl 1988 — Fin anaokulları yüzüncü yıl dönümlerini kutladılar. Ülke düzeyindeki anaokulları bu yaş grubunun ancak % 45’ine hizmet verebilmekteydi Finlandiya’da 1980’li yıllarda, yılda yaklaşık 62.000 çocuk doğuyordu. Ulusal doğum oranının gelecek yıllarda düşmesi beklenmekteydi. Örneğin; 1990 yılında doğacak çocuk sayısı 59.000 olarak tahmin edilmektedir.
- Yıl 2000 — Çeşitli tahminlere göre 0-6 yaş grubundaki çocukların sayısı düşecek ve 374.000 civarında olacaktır. Gündüz bakım merkezlerinin sayılarının da yeterince artacağı ve her çocuğun kendi yaşadığı çevredeki bir kuruma gidebilme şansının doğacağı umulmaktadır. Böylece anne ve babalar çocukları için en uygun gündüz bakımının evde mi yoksa anaokulunda mı olacağına rahatça karar verebileceklerdir.

4. Çocuk Bakımı Sistemi

Çocuk Bakımı		
A) Anaokulları	B) Aile Gündüz Bakımı	C) Oyun Etkinlikleri
<p>a) Standart Anaokulları</p> <ul style="list-style-type: none"> — Yarı zamanlı ya da tam zamanlı gündüz bakımı — 1-2 yaş çocukları için 12 çocukluk gruplar — 3-6 yaş çocukları için 20 çocukluk gruplar — 6 yaş okul öncesi çocukları için 25 çocukluk gruplar. — 1 yaş ile 5 yaş arasındaki kardeş grupları. <p>b) Okul Çocukları İçin Anaokulları.</p> <ul style="list-style-type: none"> — İlkokul 1. ve 2. sınıf öğrencileri için okul sonrası etkinlikler (7-8 yaş) <p>c) Açık Anaokulları.</p> <ul style="list-style-type: none"> — Çeşitli yaş gruplarındaki çocuklarla yetişkinler için çocuk yetiştirme ve rehberlik etkinlikleri. <p>d) Dolaşan (Gezici) Anaokulları</p> <ul style="list-style-type: none"> — Seyrek nüfuslu yerlerde yaşayan 6 yaşındaki çocuklar için okulöncesi etkinlikleri. <p>e) Yirmi Dört Saat ya da Uzun Saatler Açık Olan Anaokulları</p> <ul style="list-style-type: none"> — Anababalarının çalışma saatleri düzensiz olan çocuklara hizmet veren kurumlar 	<p>a) Çocuk bakıcısının evinde çocuğun bakımı</p> <p>b) Üç-Aile gündüz bakımı</p> <p>c) Aile gruplarımla gündüz bakımı</p> <ul style="list-style-type: none"> — Bu gündüz bakım etkinlikleri küçük gruplara göre uyarlanmış kendine özgü nitelikleri olan hizmetleridir. 	<p>a) Oyun Klüpleri</p> <p>b) Oyun Alanları (Parklar vb.)</p> <p>c) Oyuncak ve Oyun Materyalleri Kütüphaneleri</p>

5. Çocuk Bakımı Hizmeti İle İlgili Sayısal Durum

— Belediyelere ait 2.400 anaokulu vardır. Bu anaokulları devletten para yardımı alırlar. 100.000'den fazla çocuk bu anaokullarından yararlanmaktadır.

— Yaklaşık 300 özel anaokulu vardır. Bu anaokulları devlet tarafından ekonomik yönden desteklenmekte ve bu kurumlara diğer anaokulları ile aynı kurallara uymaları için rehberlik edilmektedir.

— Belediyelere ait yaklaşık 40.000 aile gündüz bakım evi vardır. 90.000 çocuk bu hizmetten yararlanmaktadır.

— Lutheran Kilisesince işletilen, haftada bir yada iki kez üç saat toplanan oyun gruplarından yaklaşık 10.000 çocuk yararlanmaktadır.

— Belediyelerce denetlenen 2.000 oyun parkı vardır. Bu oyun parklarından 30.000 çocuk yararlanmaktadır.

6. Çocuk Bakım Hizmetinin Amaçları.

Finlandiya'da gündüz bakım hizmetinin genel amacı; aileleri çocuk bakımı görevlerini yerine getirme konusunda desteklemek ve aile ile birlikte çocuğun iyi dengelenmiş bir kişilik geliştirmesini sağlamaktır. Gündüz bakımı okulöncesi çocukları için; devamlı, güvenli ve sıcak insan ilişkileri sağlar, onun gelişimine yardım eden çeşitli etkinlikler sunar ve öğrenme çevresi oluşturur.

Çocuğun yaşına ve bireysel gereksinimlerine göre düzenlenen gündüz bakım hizmeti genel kültürel koşulları da dikkate alır. Çocuğun bedensel, sosyal ve duygusal gelişimini geliştirmek kadar zihinsel, estetik, ahlakî ve dini yönlerini de geliştirir. Bu noktada dini eğitimin, çocuğun ailesinin ya da ailesi yerine bakımmı üstlenen resmi ebeveyninin dini inancı doğrultusunda yapıldığını belirtmek gerekir.

Fince ve İsveççe, Finlandiya'daki iki resmi dildir. Gündüz bakım hizmeti çocuğun ana dilinde verilmektedir. Aynı şekilde kuzeyde, Lapland'de Sami dili konuşulmaktadır ve oradaki çocuklara da Sami dilinde eğitim verilmektedir.

Finlandiya'da gündüz bakım hizmetinin en yaygın şekli olan anaokullarının amaçlarından biri de altı yaşındaki çocukları ilköğretime hazırlamaktır. Anaokulları genel eğitim hizmeti sisteminin bir parçasıdır ve tüm vatandaşlara yöneliktir. Ayrıca yaşamın farklı dönemlerindeki insanlara farklı hizmetler de sunmayı amaçlamaktadır.

7. Çocuk Bakım Hizmetleri.

Finlandiya'da aileler için çocuk bakım sisteminin temel direği *anaokullarıdır*. Anaokulları çok geniş yaş grubuna, çok kapsamlı hizmet vermektedir. (Çocuk Bakım Sisteminde gösterildiği gibi). Standart anaokulları, okul çocuklarına hizmet veren anaokulları, çeşitli yaş gruplarına ve yetişkinlere hizmet veren açık anaokulları, gezici anaokulları ve uzun saatler hizmet veren anaokulları, anaokullarının uygulamadaki değişik şekilleridir.

Finlandiya'da anaokullarının yansıra yaygın kullanım alanları olan diğer çocuk bakım uygulamaları ise şöyledir:

a) Aile Gündüz Bakımı.

Bu uygulamada; bir bakıcı anne, kendi evinde, kendi çocuğu dahil dört çocuğa bakım vermektedir. Bu bakıcı anneler belediyeler tarafından işe alınmakta ve bu konuda açılan meslek kursunu tamamlamak zorunda tutulmaktadır. Belediyeler tarafından bakıcı annenin evinin çocuklar için sağlık ve güvenlik yönlerinden uygun olup olmadığı da dikkatle incelenmektedir. Bakıcı annelerin çalışmaları sık sık denetlenmekte, gündüz bakım danışmanı adı verilen uzmanlar tarafından kendisine rehberlik edilip önerilerde bulunmaktadır.

b) Açık Anaokulları.

Bir diğer okulöncesi eğitim hizmeti "açık anaokulları"dır. Bu anaokullarında nitelikli bir öğretmen görevlidir. Bu kurumlar çevrelerindeki bakıcı annelerle, çocuklarına kendi bakan anneler için çeşitli etkinlikler sunarlar. En yaygın etkinlik türü; ailelerin ilgisini çeken çocuk gelişim ve eğitimi ile bağlantılı konularda konferanslar düzenlemektir.

c) Yeni Aile Gündüz Bakımı.

"Aile gündüz bakım" sisteminde son yıllardaki bir uygulamada da küçük çocuğu olan iki ya da üç ailenin birleşerek belediye yetkililerinden bir bakıcı anne görevlendirmesini istemesi şeklindedir. Bu yeni uygulamada ailelere daha fazla görev düşmektedir. Bir araya gelen ailelerin çocuk sayısının en fazla dört olması şarttır. Bakıcı annenin görevi bir araya gelen bu ailelerin çocuklarını her gün birinin evinde olacak şekilde bakmaktır. O gün sıra hangi ailede ise yemeği o aile pişirmekte, bakıcı anne ısıtıp çocuklara yedirmektedir. Genellikle aileler bu yemek masrafı için devletten mali destek alırlar. Bu tür "aile gündüz bakımı", geliri iyi olan, iyi eğitim görmüş ve yakınlarındaki anaokullarında çocuklarına yer bulamamış aileler arasında giderek daha fazla ilgi görmektedir.

d) Gezici Anaokulları.

Finlandiya kilometre kare olarak çok geniş ve yerleşim yönünden çok dağınık bir ülkedir. Kırsal kesimde, insanların birbirinden uzakta yaşadıkları pek çok belediye vardır. Bu topluluklarda "gezici anaokulları" uygulaması söz konusudur. Gezici anaokullarının genel amacı, uzak kasabalardaki çocuklara hizmeti götürmek ve böylece onları şehirlerde yaşayan akranları ile eşit duruma getirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda, uzaklara dağılmış yerleşim birimlerindeki bu çocuklara; eğitsel güdü ka-

zandırmaya, bir grubun üyesi olma duygusu vermeye, dil becerilerini zenginleştirmeye ve ilkökula hazırlamaya yönelik etkinlikler sunulmaktadır. Bu yerleşim birimlerinde bakıcı anne tarafından bakılan çocuklar, bakıcı anneleriyle birlikte gezici anaokullarını ziyaret edebilmektedirler. Gezici anaokullarındaki yaş grupları 4-6 arasında değişmektedir ve her grupta en fazla 25 çocuk bulunmaktadır. Gezici anaokullarında çalışanlarda da diğer anaokullarında çalışan bireylerde aranan mesleki nitelikler aranır.

Gezici anaokullarının personeli bir öğretmen, bir bakıcı anne yada öğretmen yardımcısı ve bir stajyer öğretmenden oluşmaktadır. Gezici anaokulu dağıtık yerleşim birimlerindeki çocuklara personel üyelerinin kendi arabaları ile ulaşır. Çocuklar ise bu gezici anaokullarına okul otobüsleri yada belediyelerin kiraladıkları taksilerle ya da anne-babalarının arabaları ile ulaşırlar. Gezici anaokulları da diğer okullarının standartlarına ve ilkelerine uymaya çalışırlar. Tek fark gezici anaokullarının günün daha az bir kısmında hizmet vermesidir. Bu doğrultuda gelecek yıl okula başlayacak çocuklara anasınıfı gibi hizmet verirler. Bu durumda, 6 yaş çocukları için belirlenmiş milli rehber ve bunun doğal uzantısı olan "temel okul öğretim programı" çalışmalarını oluşturmaktadır.

Bugün gezici anaokulları geri kalmışlığın ve olası okula hazır oluş durumlarının araştırıldığı yegane yerlerdir. Yapılan bu araştırmalarda; ana-babalar, anaokulu öğretmenleri, çocuk sağlığı klinikleri psikologları, özel anaokulu öğretmenleri ve konuşma terapistleri önemli katılımcılardır. Finlandiya'da gezici anaokulları deneyiminin olumlu sonuçlar verdiği söylenebilir.

e) *Aile Parkları.*

Fin gündüz bakım sisteminin önemli bir parçası da oyun etkinlikleridir. Özellikle Helsinki bölgesinde, Espoo ve Bantaa şehirlerinin banliyölerinde çocuklar için açık hava ve kapalı alan etkinliklerinin düzenlendiği parklar kurulmuştur. Bu parklar çocuk eğitiminde yetişmiş müdürler tarafından idare edilmektedir ve sabahdan akşama kadar açıktır. Parklarda çok çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir, ilkökul çocukları evde bakacak kimseleri yoksa okuldan sonra bu etkinlik gruplarına katılabilmektedirler. Çocuklar bu parklarda genellikle kendi getirdikleri yiyecekleri yiyebilirler. Yaz aylarında buralarda çocuklara bedava sıcak yemek de verilmektedir. Parklardaki etkinlikler herkese açıktır ve ücretsizdir. Çocuklar bu parklara ne zaman gitmek isterlerse önceden haber

vermeden gidebilirler. Aile parkları çocukların anne, baba, anneanne gibi yakınları ile birlikte gelip, kendi zevk alacakları etkinliklere katıldıktan sonra güzel bir günü birlikte noktalayabilecekleri yerlerdir.

f) Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Özel Bakımı.

Gündüz bakım hizmetinin amaçlarından biri de çeşitli gerilikleri ve kişilik bozukluklarını mümkün olduğunca erken tanınmak ve hemen yardım sağlamaktır. Bu gibi durumlarda çocuğun özel bakıma ihtiyacı olabilir. Bu çocuklar için; çocuk bakımı özel eğitim uzmanları, çocuğun ailesi ve gündüz bakım personeli ile birlikte bir rehabilitasyon planı hazırlar ve onun uygulanmasını sağlar.

Son yıllarda Finlandiya'da okulöncesi çağındaki özel eğitime muhtaç çocukların ayrı kurumlarda bakılması uygulaması terkedilmiştir. Onun yerine böyle çocukların diğer çocuklarla kaynaştırılması yoluna gidilmektedir.

8) Anaokullarında Görevli Personel.

Anaokullarında her grup için en az bir anaokulu öğretmeni görevlendirilmektedir. Bunun yanı sıra tüm gündüz gruplarında nitelikli iki öğretmen yardımcısı da vardır. Yarım gün hizmet veren gruplarda bir öğretmen ve bir öğretmen yardımcısı bulunur. Finlandiya'da "Gündüz Bakım Kanunu" personel sayısını belirlemiştir ve bunun dışına çıkılamaz. Bu kurallar özel anaokulları için de geçerlidir.

Anaokulu öğretmenleri, Anaokulu Öğretmeni Yetiştiren Enstitülerde ve Üniversitelerde öğretim görürler. Bu öğretim üç yıl sürelidir. Bu üç yıldan sonra özel eğitim anaokulu öğretmeni olarak uzmanlaşmak mümkün olabilmektedir.

Finlandiya'da "Anaokulu Öğretmenleri Derneği" vardır. Bu derneğin amacı; diğer konuların yanı sıra, anaokulu öğretmenlerinin yasal durumlarını güvence altına almak, gelir düzeylerini ve çalışma koşullarını geliştirmek, mesleki çalışma gruplarını oluşturmak, milli ve milletlerarası bağlantılarla diğer anaokulu öğretmenleri ve kuruluşları ile ilişki kurmaktır. Derneğin yaklaşık 10.000 üyesi vardır. Bu tüm anaokulu öğretmenlerinin % 94'ü demektir. Derneğin üyelerinin % 70'i otuziki yaşın altındadır ve yalnızca % 4'ü erkektir.

9. Fin Anaokullarında Bir Gün

Anaokullarının çalışma saatleri anne babaların çalışma saatlerine bağlıdır. Bazı anaokulları sabah 5.30 da açılmakta akşam 19.00 da

kapanmaktadır. Anaokulu kaç saat açık olursa olsun çocuğun anaokulunda geçireceği süre bir günde toplam 10 saati geçemez. Vardiye usulü çalışan anne babalar için 24 saat açık olan anaokulları daha uygundur.

Anaokulları belli zaman çizelgesine uymak zorundadırlar. Yemek, açık hava ve sınıf etkinlikleri, dinlenme, çocuğun yaşına ve ihtiyacına göre düzenlenmektedir.

Anaokulu idarecisi kurumun herşeyinden sorumludur. Anaokulu öğretmeninin sorumluluğu kendi grubunun etkinliklerini düzenlemek ve onları gerçekleştirmektir. Öğretmen yardımcılarının (ki Finlandiya'da bu kişilere anaokulu hemşiresi denilmektedir) görevi öğretmene her türlü çalışmada yardımcı olmaktır. Özel eğitime muhtaç çocukların anaokulu öğretmenleri ayrı özel eğitim grupları ile ya da diğer çocuklarla birlikte olan (kaynaştırılmış) gruplarla çalışırlar. Anaokullarında, yardımcı personelin yanısıra yemekhane, çamaşırhane ve temizlik servislerinde görevli personel de bulunmaktadır.

Finlandiya'da anaokulu öğretmenleri kolayca iş bulabilmektedirler. Bunlar, anaokullarında çalışmanın dışında aile gündüz bakımı ve oyun etkinlikleri görevlerini denetlemek üzere de iş bulabilirler. Hastahaneler ve diğer bakım kuruluşlarında da istihdam alanları vardır. Ayrıca okul çocukları için açılan anaokullarında da çalışabilirler. Gündüz bakım evlerinde çalışan anaokulu öğretmenlerinin idari ve organizasyon görevlerinin yanısıra diğer personeli yetiştirme gibi görevleri de vardır.

Anaokullarında gün kahvaltı ile başlar. Oyun, öğrenme, küçük görevler, açık hava etkinlikleri ya da küçük partilerle sürer. Bazı günler çocuklar yürüyüşe çıkarılır. Öğle yemeğinden sonra küçükler uyurken daha büyük çocuklar sessiz etkinliklerle uğraşırlar. Gün hafif bir kahvaltı ve açık hava oyunları ile sona erer.

10. Fin Oyuncak Anlaşması.

Finlandiya'da yetkililer ve oyuncak konusunda çalışan girişimciler Fin oyuncaklarını ve oyun kültürünü geliştirmek üzere işbirliği içinde çalışmaya karar vermiş ve 1987 yılında yürürlüğe giren oyuncak anlaşmasını hazırlamışlardır. Bu anlaşmada girişimcilerin savaş oyuncaklarının üretiminden, ithalinden ve satışından vazgeçmeleri gerektiği de vurgulanmaktadır.

Bu anlaşma sembolik olarak savaş oyuncaklarını ortadan kaldırmıştır. 1988 yılında, girişimcilerin ve gündüz bakım personelinin bu konudaki yaklaşımlarını inceleyen bir izleme araştırması yapılmıştır. Bu

araştırmada, savaş oyuncaklarının ithali ve üretimi ile ilgili yasaklamaya uyulduğu görülmüştür. Pekçok ithalci firma ve parakende satıcılar bu anlaşmanın çok kötü savaş oyuncaklarının Finlandiya'ya gelmemesi şeklindeki önceki uygulamaları pekiştirdiğini belirtmişlerdir. Ama hâlâ daha pek çok eğitimi, anlaşma kapsamında belirtilen oyuncaklar olmasına rağmen bazı oyuncakların çocuklar için zararlı ve korkutucu olduğu konusunu önemli bir sorun olarak belirtmektedirler. Bu tür oyuncaklar hakkında pek çok tartışma süre gelmektedir. Bu sorunla ilgili tartışmalarda eğitimciler samimi endişelerini belirtmektedirler. Kitle yayım organlarındaki tartışmalarda gündüz bakım evlerinde ve okullarda yapılan veli toplantılarında konu, çeşitli oyuncakların yasaklanmasından çok, oyuncak seçme konusunda rehberlik edilmesinin daha doğru olacağı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Pek çok girişimci ve gündüz bakım uzmanı bu anlaşmanın en önemli katkısını anne ve babaların bu konudaki tutumlarının değişmesi olarak belirtmişlerdir. Bu anlaşma ile anne babalar oyuncaklarla daha fazla ilgilenmeye ve ne çeşit oyuncak satın alacakları konusunda düşünmeye başlamışlardır.

11. Geleceğe Dönük Bazı Yönelimler

Finlandiya'da üç yaşın altındaki çocukların tümüne, gündüz bakım merkezlerinde yer sağlanması için çok önemli çalışmalar yapılmaktadır. Fakat bu noktada, 3-6 yaş çocuklarının açıkta kalmaması için de hızla anaokullarının inşa edilmesine çalışıldığını da belirtmek gerekir. Genel yönelim küçük anaokulları inşa etme şeklindedir. Yeni anaokullarının yaklaşık yarısı iki grup için ya da toplam 32 çocuk için planlanmıştır. Finlandiya'nın sert kış mevsimi belli inşaat standartlarını gerektirmektedir. Kışın açık hava etkinlikleri çok kısa sürdüğünden kapalı oyun alanlarına çok daha fazla ihtiyaç vardır. Bu da inşaat maliyetlerini yükseltmektedir.

Finlandiya'da apartman binalarının giriş katlarını anaokulu olarak kullanmak da sık rastlantılan bir uygulamadır. Prefabrik anaokulları çocuk bakım ihtiyacını karşılamada bir diğer hızlı çözümdür. Prefabrik anaokulları bir bölgeden diğerine taşınabilmekte ve maliyetleri sabit anaokullarından % 15-20 daha düşük olmaktadır.

Gelecekte çocuk bakım sisteminin organize edilmesinde şehirlerdeki blok apartmanların kullanılması planlanmaktadır. Çünkü çocuğun günlük yaşam çevresinin, çocuğun evine yakın olması arzu edilmektedir. Bazı uygulamalarda; anaokulu, ilkokul, kütüphane, sağlık merkezi, sos-

yal-güvenlik kuruluşları ve postahänenin aynı bloklar içinde bağlantılı bir yapı oluşturacak şekilde biraraya getirilmesine çalışılmaktadır.

Finlandiya'da okulöncesi öğretmenlerin dört yıllık bir yüksek öğretimle yetiştirilmesi girişimleri yoğunluk kazanmıştır. Bunun yanısıra diğer personelin eğitimi konusunda da çalışmalar sürdürülmektedir.

Finlandiya'da okulöncesi eğitim, çeşitli eğitim konuları içinde en önemli konu olarak görülmekte, daha kapsamlı ve nitelikli bir okulöncesi eğitim için arayış ve çabalar sürdürülmektedir.

KAYNAKÇA

Fatma, Varış. *Eğitim Bilimine Giriş*. A.Ü.E.B.F. Yayınları No: 159, Ankara, 1988.

Children In Finland. Central Union for Child Welfare and the Association of Kindergarten Teachers, Finland, 1988.

Ojala, Mikko. *IEA Preprimary Study*, (Bütünleşen Dünyada Çocuklar Konulu Uluslararası Toplantıda sunulan bildiri metni), Finland, 1990.

Heino, Eeva. *A Kindergarten as a Child's Rearing and Growth Place and Co-operation Between Parents and Staff*, (a.g. toplantıda sunulan bildiri metni), Finland, 1990.

Huhtala, Liisi. *The Child's Need for Cultural Identity in the Integrating World*, (a.g. toplantıda sunulan bildiri metni), Finland, 1990.